

Under 1980-talet har dock denna debatt trängts undan och allt starkare röster höjts för att i första hand en förstärkning av de individuella åtgärderna är nödvändig för att lösa de problem som tidigare troddes kunna lösas genom allmänna insatser och generella socialpolitiska åtgärder.

Det är viktigt att statsmakterna håller fast vid den generella inriktningen i socialpolitiken. Föreningen Sveriges Socialchefer vill i detta sammanhang återigen hävda att den ekonomiska grundtryggheten måste kunna lösas på annat sätt än genom individuellt behovsprövd hjälp i den utsträckning som nu sker. En "SOFT-reform" av något slag måste komma till stånd. När socialtjänsten befrias från uppgiften att administrera en allt mer omfattande socialbidragsverksamhet ökar också förutsättningarna att utveckla socialtjänsten i den riktning socialtjänstlagen anger.

Klientorganisationerna har i olika sammanhang på senare tid aktualiserat flera av de frågor som har tagits upp här. Föreningen vill framhålla att den i allt väsentligt delar den oro över utvecklingen inom socialtjänsten hittills under 1980-talet som klientrörelsen har gett uttryck för.

I stället för en återgång till förlegad kontroll- och myndighetsorienterade arbetssätt kräver vi att lagstiftaren tillsammans med oss på fältet fortsätter en utveckling av socialtjänsten som bygger på tillit, demokrati och solidaritet.

Våra recensenter

Jarmo Laino är doktorand i finska, sociallingvistik vid Uppsala universitet, *Dagmar Lagerberg* docent vid barnhälsovården vid Akademiska sjukhuset, Uppsala, *Urban Janlert* distriktsläkare arbetar vid samhällsmedicinska enheten i Luleå, *Lars Lindström* universitetslektor vid institutionen för bildpedagogik, Konstfackskolan, Stockholm.

Mödravård och språkmiljöer

NATCHEV, EIJA & SIRÉN,
ULLA 1985.

Till vilka språkmiljöer föds barn år 1985?

En undersökning i Stockholms stad.
105 s + bil.

Rapporten kan beställas från FoU-byrån. Socialförvaltningen, 106 64 Stockholm.

Beskrivningen av den språkligt-sociala miljö som blivande svenskar möter och formas av har utökats med ett undersökningsområde. E Natchev och U Sirén vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm har i samarbete med Socialförvaltningen och mödravårdscentralerna genomfört en studie av vilka de språkmiljöer är som barn föds in i. Blivande mödrar har under barnmorskors handledning besvarat en enkät. Under en sexveckorsperiod har man försökt nå alla de graviditeter i Stockholm, där minst en av föräldrarna har ett annat huvudspråk (bäst behärskade språk enligt moderns bedömning) än svenska. Undersökningen täcker halva årskullen stockholmsbarn och utfördes i sin helhet på endast fyra månader.

Inledningsvis behandlas problemen kring en relevant språkregistrering och dess betydelse för olika typer av samhällsplanering. Man konstaterar brister i de beräknings-

grunder som kommunerna och SCB tillämpar. Man pekar också på förslag som förespråkats av utredningar och Socialstyrelsen, men som inte hörtsammats. De centrala frågorna i studien är: vilka språk använder föräldrarna när båda eller endera har ett annat huvudspråk än svenska; vilka språk kommer barnen att konfronteras med; vilka behov av kommunal barnomsorg kommer att finnas. Man har också försökt utröna hur och i vilken grad mödravårdscentralerna kan samla in data. Andra syften har varit att se när blivande föräldrar blir medvetna om språkvalsproblematiken och om det föreligger skillnader mellan olika grupper. Mödravårdscentralerna ansågs lämpliga då nästan samtliga blivande mödrar kommer i kontakt med dem. Förutom språkanvändning har man frågat om ålder, vistelsetid i Sverige, om man ämnar stanna, födelseland och medborgarskap. Bortfallet har beräknats till 12%. Tolkning och översättning har tillgripits när det ansetts påkallat. I huvudsak har arbetet utförts av barnmorskorna, som liksom mödrarna mottog enkäten positivt. Resultaten redovisas i enkla tabeller och diagram. Bland de 667 anonymt avgivna svaren fanns 62 språk eller dialekter representerade.

Mödrarnas uppfattningar

Den snabba bearbetningen och den effektivt utnyttjade tiden till trots bör en del påpekanden göras om studiens uppläggning. Resultaten baserar sig endast på mödrarnas uppfattningar. Detta påverkar både validitet och reliabilitet. Vid en eventuellt utökad undersökning bör åtminstone stickprovskontroller göras av huruvida fädernas uppgifter stämmer med mödrarnas. I ett senare skede bör observationer göras om bådadas verkliga språkanvändning. Huvudspråken kan vara flera och variera efter situation, varför en bästa kompetens kan vara svår att ange. Det är dessutom svårt att förutsäga ett språkbruk i olika situa-

tioner, här speciellt för förstföderskor. En kontroll vore önskvärd också då det rör sig om föräldrar som är gifta över såväl språkliga som kulturella gränser, vilket innebär en mångfald av könsroller. Normativt beteende efter könsroll bestämmer inte bara verkligt språkbeteende, utan även attityder och rapporterat språkbeteende. Kvinnor tycks dessutom i vissa kulturella miljöer ha en större förmåga att anpassa sig i en ur majoritetens ögon mer positivt språkligt-social riktning (Trudgill 1979: 111ff.). Några av resultaten här antyder också detta: 17% av de mödrar som bott i mindre än sex månader i Sverige ämnar tala svenska med barnen (9% för fäderna). De tycks inrikta sig på en snabb anpassning, så snabb att författarna karakteriserat den som ett önsketänkande. När man läser listan över vilka språk som förekommer, ser man att tex samiska inte förekommer alls (Stockholm är "Sveriges största sameby") och att danska och norska förekommer ytterst sällan (båda finns med bland de fyra största invandrarkategorierna (SOS 1984: 44)). Naturliga förklaringar kan tänkas, tex bostättnings- och familjebildningsmönster, minoritets-språkens låga status gentemot svenskan och de subjektiva urvalskriterierna. Det sistnämnda har inneburit att barnmorskorna på objektiva och subjektiva grunder samt indikationer identifierat de svarande.

Syskonens språkanvändning

En uppgift som saknas i redovisningen, men som finns med i enkäten, är syskonens språkanvändning. Deras stora betydelse som introduktörer av svenska har belysts i en nyutkommen avhandling (publicerad efter denna rapport (Boyd 1985)). Detta skulle delvis kunna förklara de stora skillnader som finns mellan föräldrarnas tänkta språkanvändning och barnens språkmiljö i hemmen. Dessa resultat skulle även kunna belysa hur svårt det är för en person att beskriva en annan per-

sons språkbeteende, framför allt i ett framtida perspektiv.

Uppgifter om yrke/sysselsättning samlades inte in, då dessa skiljer sig åt ännu mer än för den inhemska befolkningen. Någon form av social kategorisering hade ändå varit tacksam, då olika sociala skikt tenderar att byta språk med olika genomslagskraft. Andra omständigheter som kunde ha kommenterats är bl a den blanketteknik som havande kvinnor lär sig genom den mängd information som ska avges och inhämtas ("vad vill dom egentligen veta?"). Vidare har blanketten av praktiska skäl emellanåt fyllts i av barnmorskor eller tolkar. Ett "skönhetsfel" av teknisk art är de frekventa muntliga referenserna i rapporten (när uppgifterna även finns i skrift).

Resultaten visar på en del intressanta huvudmönster. Av *samtliga* väntade barn i Stockholm beräknas ca 15% födas in i ett hem där minst en förälder talar ett annat huvudspråk än svenska (1985). Av *dessa* kommer 5-7% att ha föräldrar som endast talar svenska. 44% av dem får föräldrar som båda ämnar tala ett minoritetsspråk och resten växer upp i miljöer där två eller flera språk kombineras. 73% av studiens mödrar uttrycker behov av kommunal barnomsorg. Ett vanligt förhållande tycks vara att samma förälder ämnar använda flera språk, vilket strider mot en allmän språkpedagogisk princip: en förälder - ett språk. Någon form av föräldrautbildning anser författarna vara påkallad i detta hänseende, men man förespråkar ingen generell lösning med tanke på den heterogenitet invandrare uppvisar.

Kartläggning behövs

Trots en del möjliga felkällor verkar en kartläggning av blivande föräldrars språkliga planer vara en plausibel väg till fler förklaringar till språkliga problem och förhållandet att den potentiella resursen flerspråkighet så ofta resulterar i enspråkighet. Den ökande mängden medborgare som berörs direkt och de

ännu fler som berörs indirekt av dagens språkpolitiska beslut motiverar framförhållning i beslutsunderlagen. För en långsiktig planering av denna typ torde dock en longitudinell uppföljning vara nödvändig. Med förfinade metoder kan man sedan dra relevanta slutsatser, tex med hjälp av observationer i de socialdistrikt som redan beskrivits utförligt i rapporten. Den uppföljning av finska mödrar som planerats, verkar vara språksociologiskt välmotiverad med tanke på att hälften antingen är ogifta eller ensamstående. Eftersom språkets betydelse som socialt och psykologiskt instrument inte kan överskattas, bidrar studien med en ny vinkling av bilden av människors komplexa sociala aktiviteter och verklighet.

REFERENSER

- Boyd, Sally 1985. *Language Survival: A study of Language Contact, Language Shift and Language Choice in Sweden*. Gothenburg Monographs in Linguistics 6. Department of Linguistics. University of Gothenburg.
- SOS (Sveriges Officiella Statistik) 1984. *Tema invandrare. Levnadsförhållanden, Rapport 38*. Stockholm/Örebro.
- Trudgill, Peter 1979. *Språk och social miljö. En introduktion till sociolingvistik*. Stockholm.

Jarmo Lainio

Gripande bild av barns tankevärldar

HARTMAN, SVEN G
Barns tankar om livet

Natur och Kultur, Stockholm 1986

Vad är ett barn?

Är det en liten människa, ganska lik de vuxna, med ungefär samma slags funderingar och problem, eller

är det en primitiv naturvarelse utan sinne för konst eller religion, som den äldre barnpsykologin velat göra gällande?

Frågan låter sig ställas med anledning av Sven G Hartmans bok "Barns tankar om livet". Författaren, som är forskare och lärare vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm, sympatiserar med det första alternativet och hävdar – i polemik med vad han anser vara den äldre barnpsykologins syn – att barn hyser allvarliga tankar kring en rad livsfrågor. I boken presenteras resultat från studier av omkring 3 000 barn i åldrarna 5–12 år. Materialen har samlats in genom intervjuer, satskompletteringsuppgifter och uppsatser och bearbetats innehållsanalytiskt. Trots att studierna täcker en tioårsperiod, är de återkommande motiven ungefär desamma. Huvudfrågan är vad barn funderar över och hur deras funderingar ger uttryck för en begynnande livs-åskådning.

Till viss del presenteras resultaten i form av sammanfattande tabeller över de olika motivens frekvenser. I ett särskilt avsnitt sätts resultaten in i ett pedagogiskt-skolpolitiskt sammanhang. Men den dominerande resultatredovisningen har formen av utförliga exempel och citat. Här blandas stort och smått: "Vilket är det sista talet i räkningen?" "Varför finns det hus?" "Varför snyter du dej så mycket?" Men påfallande är allvaret och den genuina prägeln hos många svar: "Per undrar över vad han egentligen är. Han kan fråga sig vad är jag egentligen. Det är ganska kusligt att tänka på. *Sånt kommer man att tänka på när man ser sig i spegeln eller när man är ensam ute i skogen.*"

Boken ger en bitvis gripande bild av barns tankevärldar. Den kan rekommenderas till alla som vill bilda sig en uppfattning om hur barn uttrycker sina funderingar – lärare, föräldrar och andra. De invändningar jag ändå skulle vilja anföra gäller två förhållanden:

1. Forskarna har avsiktligt undvikit att försöka styra barnen i deras svar. Det går dock inte att bortse från att metoderna i viss mån måste ha inverkat styrande. Barnen har uppmanats att komma fram med sina funderingar. Det hade varit roligt att ta del av ett kritiskt resonemang om hur man når fram till det som barn tänker på när man *inte* frågar dem, lika så ett resonemang om vilka funderingar som kanske har särskild psykologisk "laddning" för barnen.
2. Även de kvantitativa redovisningarna har stort intresse och behöver inte förvisas till en tabellbilaga. Det är litet synd att författaren nästan ber om ursäkt för dem.

Dagmar Lagerberg

Blandat och ojämnt om incest

ERNST, NIELS M FL

Sexuell barnmisshandel inom familjen

Översättning: Birgitta Dalgren.
Fackgranskning: Hellis Sylwan.

Natur och Kultur, Stockholm 1985.

Föreliggande bok är en svensk utgåva av den danska "Incest. En bog om blodskam" (red. Backe, Leick, Merrick, Michelsen). Enligt baksidestexten är det fråga om "en *kunskapsbok* för alla som kommer i kontakt med barnen som utsätts för missbruk och övergrepp, deras familjer och kränkarna."

Vad kan den presumtive läsaren av en sådan bok tänkas vilja ha? Rimligtvis förväntar han eller hon sig någon form av praktiskt användbar handbok.

Det är det emellertid inte fråga om här. Man saknar ett samlat grepp på

själva huvudproblemet, trots förtjänstfulla enskildheter. Till huvudproblemet hör bl a identifiering av barnen, barns trovärdighet, åtgärder vid misstanke och tillgodoseende av barnets behov. Nu har framställningen enligt min mening fått en alltför framträdande psykodynamisk-sexologisk-terapeutisk slagsida.

Av bokens elva kapitel har fem amerikanskt ursprung. De tio författarna representerar i huvudsak de psykologiska och sociala områdena. Barnpsykiatri finns överhuvud taget inte med.

Boken inleds med ett bra översiktsavsnitt av Lena Feuk. Sedan följer de båda kapitlen "Psykosexuell utveckling och incest" (Niels Ernst) och "Incesttabu" (Eigil Nyborg). Det är särskilt dessa kapitel som enligt min mening alltför mycket handlar om Freud, Jung, driftsutveckling, egyptisk mytologi, apokryferna och annat som i och för sig är intressant men inte bör få breda ut sig i en bok av denna typ.

I nästa kapitel berättar tre numera vuxna kvinnliga incestoffer om sina upplevelser. Sådana berättelser kan visserligen förmedla viktiga insikter, tex som här om självbesträffning och om att *lätsas* som om man lever i stället för att verkligen leva. Samtidigt är mitt intryck att det sällan kommer fram något oväntat – berättelserna ifrågasätter inte vad (den kunnige) läsaren trodde förut, ger inga aha-upplevelser.

Fyra kapitel (alla med i USA verksamma författare) behandlar olika former av terapi med vuxna och familjer.

Barnet, som ändå borde vara huvudpersonen, har inte beretts något omfattande utrymme. Förutom ett par barnteckningar förekommer ett kapitel där bl a symtom och behandling tas upp. Behandlingen bygger på Homburger Eriksons utvecklingsteori och är ganska sofistikerad, syftande bl a till att barnet skall lära sig något om sin familj och om varför övergreppet kunde äga rum. Jag saknar det *enklare* perspektivet

– är det verkligen nödvändigt att barnet "förstår" sin far (förovaren)? Är det inte bättre att hon inser att någon har begått ett allvarligt övergrepp mot henne som hon varken behöver förstå eller acceptera?

I kapitlet "Det professionella dilemmat" presenterar barnläkaren Niels Michelsen några utmärkta fallbeskrivningar som illustrerar de yrkesverksammas vardag. Det vanliga är ju inte att fallen är solklara, utan oftast möts man av antydningar, motsägelser och avvisanden som lämnar en i osäkerhet om huruvida saken skall anmälas eller inte. Kapitlet slår fast att anmälan ändå skall göras. Det är bra att detta blir sagt, men i övrigt har författaren inte så mycket mer att säga än att man bör vinnlägga sig om ett gemensamt språk och en gemensam handlingsberedskap.

Bokens glädjeämne är Lena Feuks kapitel om det rättsliga förfarandet. Den svenska lagstiftningen kommenteras, och författaren (själv jurist) beskriver utförligt hur en anmälan går till. Här tycker jag dock att Feuk i alltför hög grad betonar att den som är osäker skall rådföra sig med andra. Man får inte glömma att var och en ändå har sitt eget ansvar, att det är lätt att prata bredvid mun, att dyrbar tid kan gå förlorad och att vaga intuitioner om att något är fel sällan är alldeles grundlösa. Författaren håller sig på en konkret och praktisk nivå, och hennes engagemang för barnet är inte att ta miste på. Ett särskilt avsnitt behandlar barns och vuxnas olikhet inför lagen.

Bokens tilltalande och påkostade yttre vittnar om höga ambitioner. Trots detta måste det sägas att boken inte motsvarar förväntningarna och inte kan betraktas som någon nödvändighet för yrkesfolk. Det är synd att det juridiska kapitlet, de utförliga lagtexterna och litteraturhänvisningarna inte hamnat i annat sällskap.

Dagmar Lagerberg

Tungviktare om arbetslöshetsproblematik

PETER OLSÉN

Arbetslöshetens socialpsykologi

Natur och Kultur, 1985 Översättning Birgitta Dalgren.

Under senare år har litteraturen om arbetslöshetens psykologiska effekter vuxit – men mest i tidskriftsform. Framför allt har vi fått information om den anglosachsiska forskningen. Av tradition tycks det nu vara så att den kontinentala traditionen har svårare att nå oss – åtminstone om man inte skrivit på engelska.

Peter Olsén har gjort en redig sammanställning av den kunskap som finns inom området – inte som en ytlig katalogaria utan en bred översikt utifrån ett idémässigt sammanhållet perspektiv. Detta är en berömvärd insats – som numera också finns översatt till svenska.

Boken består av sex avsnitt. Först går han igenom vad arbetet betyder ur socialpsykologisk synpunkt. Sen kommer en beskrivning av viktigare utvecklingstendenser beträffande lönearbetet och arbetsmarknaden. Ett tredje och ett fjärde avsnitt är en genomgång av olika empiriska undersökningar där psykologiska effekter av arbetslösheten på olika sätt blir belysta. De här avsnitten kompletteras med en bilagedel där 24 studier mer detaljerat refereras.

De två sista avsnitten är dels en kortfattad genomgång av arbetslöshetens hälsomässiga konsekvenser, dels en närmare belysning av vad arbetslösheten betyder för det politiska engagemanget och medvetandet. Leder arbetslöshet till radikalism och upprorsanda – eller till politisk passivitet?

Olsén utgår från ett kritiskt, materialistiskt perspektiv och är framför allt influerad av den sk Hannover-skolan. För den psykologiskt specialintresserade kan boken också tjäna som en introduktion till detta område.

Olséns bok är mer skriven för fackfolk och specialintresserade än för allmänintresserade lekmän. Språk och tankestruktur är inte alltid de lättaste att forcera. Men för den som verkligen är intresserad av området ger denna bok mer än de flesta verk, inklusive en rad utländska översikter. Jämfört med efterkrigstidens enda konkurrent inom området ("Arbetslöshetens psykiska följdverkningar" av Edit Ovesen) är detta en tungviktare. Olséns bok förtjänar många läsare, både för att den innehåller viktig kunskap och för att den stimulerar till nya perspektiv och tankebanor.

Urban Janlert

En miljöterapeuts erfarenheter

GÖRAN AHLIN

Erfarenheter i miljöterapi

Natur och Kultur, Stockholm 1986

Göran Ahlins *Erfarenheter i miljöterapi* väckte positiva förväntningar. Jag mindes den ljuva tiden kring 1968, då jag som ung psykologpraktikant med stöd av en gyllenbrun Aldus-pocket i samma ämne verkade för en genomgripande förändring av arbetssättet vid ett psykiatriskt sjukhus i Sydsverige. Bakom den skrift jag vid det tillfället hämtade moraliskt stöd och argument från stod samme Göran Ahlin, tillsammans med Christer Båge, Clarence Crafoord, Bo Sigrell, Gunnar Öberg med flera. I förordet skrev författarna att skillnaden mellan fackböcker och debattinlägg börjat utplånas och att man gärna ville medverka till att idépolitik länkades samman med yrkesförberedande synpunkter.

I Göran Ahlins nya bok är anslaget annorlunda. Boken har något av en handboks pretentioner och skall samtidigt kunna användas i den grundläggande utbildningen av

skilda yrkesgrupper som ägnar sig åt vård och behandling. Den forne revoltören har genomgått en "personlig bildningsresa" under sex år av miljöterapeutiskt omdaningsarbete vid den psykiatriska kliniken på Centrallasarettet i Boden, och han verkar för närvarande som lärare i psykoterapi på Långbro Sjukhus i Stockholm. Det är mot bakgrund av de egna erfarenheterna och med ambitionen att förmedla något om psykoterapi av allmän giltighet som boken är skriven.

Enligt Ahlins definition avses med *miljöterapi* de behandlingstekniker och strategier för institutionsförändring som syftar till demokratisering och ett optimalt psykoterapeutiskt behandlingsklimat. Dessa båda syften uppges vara tidvis samverkande och förenliga, tidvis motverkande och oförenliga. Ingendera skall få råda ensidigt i en vårdinstitution som tillämpar miljöterapi.

Författaren redogör utförligt för den form av direkt demokrati som efter utländska förebilder och med stöd av en skriven stadga infördes vid den psykiatriska kliniken i Boden. Med exempel från en serie möten i klinikens högsta beslutande organ om hur expeditionslokaler skulle fördelas mellan olika yrkesgrupper illustrerar Ahlin vikten av att inte "okritiskt" blanda samman psykoterapi och demokrati.

I anslutning till en genomgång av gruppbildningar och gruppprocesser på en miljöterapeutisk avdelning beskriver författaren sitt eget psykoterapeutiska förhållningssätt, vilket grundar sig på psykoanalytisk teori med tonvikt på objektrelationsteorier på individnivå, gruppanalytisk teori (S H Foulkes) på gruppnivå, allmän systemteori som går över gränserna mellan individen och gruppen, m.m.

Fortbildningsbehov, psykologiskt inriktade personalgrupper (P-grupper) och handledning/konsultation ägnas stor uppmärksamhet i boken. Ahlin skriver att administratörer och andra kan tycka att det ständiga

behovet av personalsammanträden är "överdrivet", men själv uppfattar han det som ett angeläget inslag i en demokratisk institutionsutveckling. Detsamma gäller om klinisk forskning, under förutsättning att forskaren omfattar institutionens målsättningar och att det finns en rimlig värdegemenskap mellan forskaren och den institution som utforskas.

Kritisk forskning av typ Nygrens och Eliassons rapporter om Nacka-projektet och Psykiatriska verksamheten i Luleå uppskattas inte av Ahlin. Den avfärdas som marxistisk och psykoterapifientlig. Anna Thelanders kritiska rapport om Hasselakollektivet betraktas däremot som en auktoritativ källa – trots den uppenbara bristen på värdegemenskap mellan kontrahenterna. Denna egendomliga motsägelse upplöses när man får veta att Ahlin själv tycker rejält illa om Hasselakollektiven eftersom "demokratiseringsmålen fått stryka på foten". Dessa kollektiv får sedan vara hur effektiva som helst vad det gäller att återföra narkomaner till ett liv utan droger.

Ahlin diskuterar över huvud taget inte rehabiliteringseffekter av vård och behandling i miljöterapeutiska institutioner. Jag får som läsare intryck av att Ahlin värderar beslutsordningen under några veckors institutionsvistelse ("demokratisering") högre än patienternas utsikter till förbättring efter utskrivning från programmet ("ett optimalt psykoterapeutiskt behandlingsklimat"). Detta resonemang blir skevt. Målet för ett psykiatriskt sjukhus är ju inte att skapa demokrati utan att lindra psykiskt lidande. Men sjukhuset skall givetvis tillgodose sitt mål på ett sådant sätt att demokratiska värden inte skadas.

Så tycks inte Göran Ahlin ha förstått saken. Det gör hans nya bok mer till ett idépolitiskt debattinlägg än till en fackbok av grundläggande karaktär för vårdräskesutbildningar. Ahlins försök att inrymma psykiatriens centrala problematik i be-

greppsparet fascistisering – humanisering kan rentav försvåra en nödvändig fördjupning av diskussionen om miljöterapiens möjligheter och begränsningar.

Lars Lindström

Solstickans jubileumssatsning

Det finns i Sverige idag många ungdomar med grava handikapp. Dessa har få eller inga möjligheter till social gemenskap, att delta i kulturella aktiviteter eller på annat sätt ha en meningsfull fritid. Stiftelsen Solstickan har därför i samband med sitt 50-årsjubileum beslutat avsätta medel för att uppmärksamma den gruppens behov.

Betydande insatser görs av det allmänna, men det är trots allt i första hand de mer elementära behoven som tillgodoses. Här är det inte ytterst bristen på resurser som är det avgörande hindret, utan också brist på idéer hur man gör och kanske också brist på insikten om det angelägna i att dessa behov uppfylls.

Stiftelsen Solstickan har därför beslutat att genomföra en jubileumssatsning i samarbete med HCK:s Barn- och Familjeråd under rubriken "En meningsfull fritid för mycket gravt handikappade ungdomar". Medel kommer att anslås till olika verksamheter som syftar till att ge dessa ungdomar möjlighet till social gemenskap, ha roligt och delta i kulturella aktiviteter. Det kommer även att anordnas seminarier för att belysa dessa ungdomars behov och skapa intresse och väcka nya idéer om en meningsfull fritid.

Ann-Kathrine Dahlström, projektledare, Solstickans jubileumssatsning, c/o RHL, Box 9090, 102 72 Stockholm